

Et Afsnit af den danske Tyverilovgivnings Historie.

Af fhv. Højesteretspræsident Dr. jur.
TROELS G. JØRGENSEN.

Forordningen af 20. Februar 1789 angaaende nærmere Bestemmelse af Straffe for Tyve og Hælere betegner en vigtig Station paa den lange Vej, som er tilbagelagt af vor Lovgivning om Tyveri. Den omtales af *A. S. Ørsted* i Forerindringen til hans systematiske Udvikling af Begrebet om Tyveri (1809) som »dette skønne Phænomen af Humanitet og Visdom i vor Straffelovgivning«, og den betegner utvivlsomt et smukt Fremskridt fra Landsloven (Danske Lov, D. L.) med senere Forordninger, men dog kun en Overgang, thi fra disses Kagstrygning og Brændemærke fik Lovgiveren sig endnu ikke gjort fri. Særlig Interesse frembyder Undersøgelsen af dette Lovstykke og af de dette bærende kriminalpolitiske Anskuelser derved, at det er Frugt af en fyldig Kommissionsbehandling, hvortil fremstaaende Jurister i Datiden laante Navn, og dets endelige Skikkelse er formet af *Chr. Colbjørnsen* som Generalprokurør.

Fdg. giver ikke nye Definitioner, men bestemmer nye Straffe med Sondring mellem simpelt Tyveri, §§ 1—3, og det Tyveri, for hvilket allerede den gældende Ret satte højeste Tyvsstraf, §§ 4 og 5, hvorhos § 6 sætter Straffen for Tyveri af Børn mellem 10 og 15 Aar og § 7 for Tyvsmedvidere og Hælere. Simpelt Tyveri straffes 1. Gang med Tugthusarbejde fra 2 Maaneder indtil 2 Aar efter nærmere angivne Udmaalingsregler, 2. Gang med Rasphus eller

Fæstningsarbejde — for Kvinder Tugthusarbejde — fra 3 til 5 Aar og 3. Gang med Fæstnings- eller Tugthusarbejde paa Livstid. Med sidstnævnte Straf med Tillæg af Kagstrygning anses der ved den anden Gruppe Tyverier, og skulde nogen stjæle paany — ogsaa som 4. Gangs simpelt Tyveri — gentages disse Straffe — under streng Bevogtning — med Tillæg af Brændemærke paa Panden. Børn straffes første Gang for Tyveri med Ris ved Slutteren under Fogdens Opsigt, i Gentagelsestilfælde med Tugthusarbejde fra 2 Maaneder til 2 Aar. Tyvsmedvidere og Hælere, som ikke har været med i Gerningen selv, straffes 1. Gang med halv, 2. Gang med fuld Straf som 1. Gangs Tyveri, og sker det oftere med livsvarigt Fæstnings- eller Tugthusarbejde. Endelig hæver § 8 Tvigælden til Bestjaalne (Erstatning af det stjaalnes dobbelte Værdi, der ydedes udover simpel Erstatning, Igæld) og Bosloddens Forbrydelse til det offentlige.

Af det kgl. Kommissorium af 19. Marts 1783, der i sin Tekst retter sig til Justitiarius i Højesteret, Gehejmekonferensraad og Kammerherre Grev *H. R. v. d. Osten* og Generalprokurør, Gehejmerraad Professor juris naturæ et gentium saa og juris publici *Stampe*, »om hans Helbred tillader«, fremgaar det, at Stødet til at tage et Reformarbejde op var givet af førstnævnte i Andragende af 26. f. M. Reskriptets fuldstændige Tilskrift medtager ogsaa følgende 5 Medlemmer: Vicegeneralprokurør, Konferensraad *Oluf Lundt Bang*, Generalauditor ved Søetaten, Professor juris designatus Etatsraad *Jacob Edvard Colbjørnsen*, Højesterets-assessorerne, Justitsraad *Ole Rested*, og Justitsraad *Mads Fridsch* og Professor juris designatus, Sekretær i Højesteret *Lauritz Nørregaard*. Hof- og Stadsretsassessor *Fleischer*, der i Forvejen var Sekretær i »Lovkommissionen«, som ikke vides at have sat sig Spor, blev ogsaa Sekretær i denne Kommission. *Stampe* deltog ikke; han afløstes som Generalprokurør i 1784 af *Bang*, der tillige blev Justitiarius i Hof- og Stadsretten. *J. E. Colbjørnsen*, senere Justitiarius i

Højesteret, var ældre Broder til *Chr. Colbjørnsen*, der dengang var Kammeradvokat, men i 1788 fra Assessor i Højesteret blev Deputeret i Kancelliet og Generalprokurør. Kommissionens Arbejde afsluttedes med Indberetning af 28. Juni 1786. Generalprokurør *Chr. Colbjørnsens* Indstilling om Udkastets endelige Affattelse forelaa den 29. Januar 1789, og med to Ændringer forelagde Kancelliet hans Forslag til Stadfæstelse, der altsaa paafulgte den 20. Februar. Behandlingen havde taget sin Tid, men der redegøres i Indberetningen for, at Arbejdet havde været vidtløftigere, end det kortfattede Lovudkast kunde give Indtryk af, fordi nogle af Medlemmerne forment, at Udkastet burde angaa alle Misgerninger, hvorved nogen fornærmes paa sit Gods. Alle indsaa, at vigtige Grunde talte herfor, da Straffene indenfor den samlede Kriminalret maatte blive indbyrdes meget ulige, naar den øvrige Straffelovgivning blev bestaaende. Det fandtes dog betænkeligt at udvide Arbejdet over Grænserne i Kommissoriet, men Udkastet var saaledes Resultat af et langt vidtløftigere Arbejde. Hvervets Omfang var meget tydelig begrænset til at gøre Udkast til en kriminel Anordning, som nærmere bestemmer Tyveriers Beskaffenhed og Straf, men *Ostens* Andragende, der indledningsvis refereres, havde svævet videre ud. Ingen Del af Loven, udviklede det, syntes at trænge mere til Forandring end den 6. Bog om Misgerninger, da Straffenes Grader ikke alle Steder syntes at være overensstemmende med Graderne i Forbrydelserne. »I Særdeleshed holdt han for, at en kriminel Anordning i Henseende til den Misgerning, som er mest almindelig nemlig Tyveri, kan være ligesaa nødvendig som nyttig, da Lovene i denne Materie ikke synes saa bestemte og saa passende, som vore Tiders Omstændigheder udfordrer. Og ligesom de Misgerninger, som Loven kalder Røveri, Ran, Tyveri, uhjemmelt og Dølgemaal af fundne Sager, formenes at kunne og burde nærmere bestemmes, saa anses og den Forskel af ringe og stort Tyveri, den Straf endog for det mindste Tyveri, ja

tillige Hovedlods Forbrydelse ikke altid at være passende eller billig«. Vel var der givet Anvisning paa at fremkalde Benaadninger, men Sagerne skulde dog først appelleres alle Retter igennem,»i hvilken Tid Delinkventerne maa hendsidde paa Publici Bekostning, og Straffen følger derefter saa sildig paa Misgerningen, at den taber en stor Del af dens Virkning til Skræk og Advarsel«. Indenfor Kommissionen var Arbejdet forløbet saaledes, at der affattedes Betænkninger og Udkast af *Nørregaard* i December 1783, af *Bang* den 24. August 1784 og af *Colbjørnsen* den 21. Maj 1785. Ved Cirkulation af disse fremkom i Tiden til Mødet den 20. Maj 1786 Erklæringer fra de øvrige Medlemmer og Svar dertil. Et særligt Udkast til Fdg. om Delinkventsagers Udførelse i Danmark og Norge, der er udateret, udarbejdedes af *Rested* efter Henstilling af *Osten*.

Nørregaard havde straks, skønt han erkendte Kommissoriets Begrænsning, betonet det uheldige i at holde sig nøje til Tyveri og leverede derfor et videregaaende Projekt, idet han i 79 Artikler fremsatte Strafferegler for 1. Tyveri, 2. Ran og Røveri, 3. Hærværk, 4. Mordbrand og anden Ildebrand, 5. Falsk, Svig og Bedrageri og under 6. almindelige Regler. *Bangs* derpaa følgende Udarbejdelse, der er særlig fyldig, har paa tilsvarende Maade et Udkast til Strafferegler for de tilgrænsende Forbrydelser, og ogsaa *Colbjørnsen* beskæftiger sig en Del med disse Forhold, dog kun ex tuto. I en særskilt Skrivelse ytrer han sin Betænkelighed ved at gaa udover Tyveriforbrydelsen, saa meget mere som der var nedsat en Lovkommission, der havde hele Loven derunder Kriminalloven til Arbejdsfelt. Skulde en Anordning om Tyveri ganske fra Roden og til muligste Nøjagtighed og Fuldstændighed forfattes, ytrede han, maatte dermed beslægtede Misgerninger drages ind under Arbejdet. Men i Virkeligheden maatte der gaas videre, f. Eks. naar ved Røveri det personlige Angreb paa den overfaldne skulde bedømmes. Der burde jo herske een Aand i hele Kriminallovgivningen og den nøjeste Sammenhæng mellem alle

dens Dele. *Nørregaards* og *Bangs* udvidede Udkast maatte eventuelt gøres helt udtømmende, saa at Henvisninger til gældende Ret blev overflødige. Under alle Omstændigheder burde dog Tyveriafsnittet tilendebringes straks, da der var saa stor Trang dertil baade med Hensyn til Delinkventerne og til Retterne. *Rested* var Tilhænger af Kommissoriets Udvidelse til hele Kriminalretten og mente, at man kunde fuldføre hele Arbejdet paa et Aar, hvorimod *Fridsch* erklærede for sin Person ikke at kunne anbefale en Ekstension og ikke troede paa saa hurtig en Afslutning. Han vilde kun have indsendt til Kancelliet, hvad der vedrørte Tyveri. Dette skete dog ikke, men som allerede oplyst blev man enige om at begrænse sit Udkast til det krævede. *Fridsch* var den, der stærkest fremhævede Vanskelighederne, selv om man vilde gaa i Lag med den udvidede Opgave. Efter at have fremsat nogle Bemærkninger til de fremkomne Forslag ytrede han: »Iøvrigt kan det vel ikke nægtes, at Begrebet om forberørte Misgerninger, hvorved nogen fornærmes paa sit Gods, er vanskeligt at udvikle, naar det skal ske efter de i vore Love vedtagne Inddelinger, Denominationer og Bestemmelser, hvilket ikke er at undre over, da saavel Sæderne som Maaden at tænke og udtrykke sig paa har naturligvis lidt store Forandringer i den Tid, Landet har haft Love, og man hidindtil ved enhver ny Lovgivelse har altfor ængstelig holdt sig ved det gamle. Ran og Hærværk høres nu ikke mere i daglig Tale og læses ikke uden i juridiske Skrifter. Nationen forstaar ikke disse Ord, og Juristerne selv er ikke enige om, hvorledes de skal forstaas. Vold er efter sin oprindelige og sædvanligste Bemærkelse saa vidtloftigt et Udtryk, at det næppe kan tjene til at distingvere et genus af Misgerninger mindre et species. Roveri forstaar man ikke uden om det, som sker paa alfare Veje. Mordbrand, som ikke egentlig kan betyde andet end incendium dolosum qualificatum, har faaet en mere udstrakt og følgerig ubestemt Bemærkelse. Tyveri er næsten altsaa den eneste Terminus

i denne hele Klasse af Misgerninger, som opvækker et adækvat Begreb, og dog skal alle de forskellige Arter af disse Misgerninger indknibes under en anden Terminologi og derefter anvises deres Plads, om de ellers skal have nogen. Dette er en Tvang, som ikke kan føde andet end Forlegenhed, Utydelighed og Forvirring af sig. Skal derfor denne Del af Lovgivelsen bringes til nogen Grad af Fuldkommenhed, saa tror jeg, at man for det første maa lade de Ord og Termini fare, som Nationen ikke mere vedkender sig, og dernæst forsøge en bekvemmere Plan end forhen til at bestemme, inddele og anordne disse Misgerninger i Overensstemmelse med deres Natur og Sammenhæng. Men jeg tror tillige, som jeg forhen har tilkendegivet, at dette Forelagende ikke bør iværksættes, førend den hele Kriminalret engang skal omarbejdes.

Nørregaard indleder sit Udkast med at fremsætte visse Principer, hvoraf følgende kan anføres: Straf paa Æren bør begrænses til, at nogen for bestandig mister sin Frihed. Fdg. 19. Nov. 1751 havde bestemt, at Dom paa Kagstrygning og Brændemærke altid skulde ledsages af Dom til livsvarigt Frihedstab, for at disse Delinkventer, der ikke paa lovlig Maade kunde ernære sig, ikke skulde omløbe løse og ledige til Publici Byrde og Fare, og Fdg. 19. Marts s. A. havde afløst Kagstrygningsstraf for Kvinders Løsagtighed (3 Børn) med 6 til 8 Aars Tugthus og begrundet det med, at de efter Udstaaelse af førstnævnte Straf blev anset for uærlige og foragtelige, saa at ingen vilde have dem i Tjeneste og andre Tjenestefolk ikke vilde forrette Arbejde og søge Spisning med dem. I Tilslutning hertil fremhæver *Nørregaard*, at Tyvens Forlis af Æren betager ham alle lovlige Næringsveje, saa at Følgen maaske bliver, at en ellers god Borger forgriber sig paa sine Medborgeres Gods. Han mener dog, det vilde være forsigtigst ikke at udtale denne nye Regel udtrykkelig i Loven, men kun indirekte. Fremdeles: al privat Straf bør aldeles ophøre, Pengestrafte kun anvendes i faa Tilfælde og lemlæstende Straffe »jages

rent i Landflygtighed«. Kagstrygning bør kun anvendes i Forbindelse med Livstidsstraf og med Brændemærke paa Panden, der gives ikke for at tilføje Smerte, men for at forhindre Undvigelse. Lovens Forskel mellem stort og ringe Tyveri, jfr. D. L. 6-17-36 (20 Lod Sølv eller 10 Rdl.), er den besynderligste og næsten destitueret fra al moralsk og politisk Grund. Den har ingen moralsk Grund, da det som oftest for Tyven er en blot Hændelse, at Tyveriet anses for stort eller ringe, og ingen politisk, thi hvorfor skal der være større Værn for en Ting til 10 Rdl. end til 9 Rdl.? og hvorfor ikke mere for en Ting til 1000 Rdl.? Han tilføjer: »Nogle nyere Kriminalister har indset dette og derfor antaget flere Grader i Tyveri efter det bortstjaalne Gods, større eller mindre Værdi. Men da jeg ej kan anse denne deres Gradestok for andet end et Hjernespind uden Nytte, saa har jeg ej fundet for godt at følge samme saa meget mindre, som den ej er almindelig for alle Misgerninger, og vor nærværende Lov selv ej har agtet en saadan Forskel uden alene i Tyveri,« Den ringe Interesse, *Nørregaard* nærede for at graduere Straffene, vil fremgaa af det følgende. Det kan iøvrigt her bemærkes, at i de »Vink til en hensigtsmæssig Lov for Tyveris Afstraffelse«, som *Ørsted* giver i § 109 i Tyveriafhandlingen, lægges der en Hovedvægt paa at fastsætte Forholdet mellem det stjaalnes Værdi og Straffetiden; den af ham anbefalede talmæssig ubegrænsede »Gradestok« er meget nuanceret og sikkert for matematisk til praktisk Brug. Endelig nævnes, at der maa gores Forskel mellem simpel og kvalificeret Misgerning, mellem fuldbragt og begyndt, og at Gentagelsesstraf forudsætter Dom for og hel eller delvis Afsoning af første Forseelse. Idet Omtalen af Tyveri henskydes til senere, skal her anføres en Del af *Nørregaards* Forslag til Straffe for de dette tilgrænsende Misgerninger. Ran, som Loven ramte med Tvigældspligt og Tremarksstraf, vil han anse med Frihedsstraffe, 3. Gang med højeste Tyveristraf, som er Ærestab, Kagstrygning og Brændemærke samt Livstidsfængsel. Ran

paa Gade, Torv og offentlig Plads i By en Time efter Solnedgang, rammes ogsaa med sidstnævnte Straf og ligeledes Røveri, der jfr. D. L. 6-16-1, er Ran paa alfar Vej eller Sti. For Mordbrand er Straffen Halshugning og Kroppen at opbrændes. Den idømmes for med Vilje at sætte Ild paa anden Mands Bolig, Hus, Bygning, Skov, Skib eller andet og uanset, om den paasatte Ild har medført Skade eller ikke, om Gerningen er begaaet om Dagen eller om Natten, i By eller udenfor By, og om Folk er tilstede eller ikke. Ildspaaættelse paa Svinesti, Gjerder eller smaa Udhuse, der er afsides beliggende, er ikke Mordbrand, og straffes med Tugthus i 1 Aar. Af Forbrydelsen Falsk har han en Række Former: Efterskriven af en anden Mands Haand og Forfalsken af hans Skrift, at bruge slige Breve, at udfærdige falsk Embedsattest, at gøre eller anbringe falsk Stempel, at slaa falsk Mønt eller forfalske Mønt og lave falske Banksedler, at flytte Skelsten, at forfalske Vægt og Maal, at bruge saadant i Handel og Vandel eller misbruge lovlig Vægt og Maal. Overalt dikteres der en ugradueret Straffesats. Forbrydelserne Ran, Tyveri og Falsk giver han indbyrdes Gentagelsesvirkning, saaledes at den sidst begaaede straffes som Tyveri 2. eller 3. Gang begaaet. *Nørregaard* vil ogsaa grunde Strafbarhed paa Præsumptioner. I Kapitlet om Ran bestemmes det: »Befindes nogen at opholde sig i Skov eller Mark og ej kan gøre Rede for, at han der har noget lovligt Ærinde, da bør han at straffes med 1 Aars Tugthusarbejde«, og blandt hans almindelige Regler findes følgende: »Er Tiltalte ikke fuldt overbevist, men stor Formodning mod ham er fremkommen, og Sagen tillige er af den Vigtighed, at den almindelige Sikkerhed og Publikum kan agtes at tilkomme Satisfaktion, anser Dommeren ham efter Omstændighederne for sit mistænkelige Forhold med en vilkaarlig Straf, dog ikke over 2 Aars Tugthus.« Naar nogen er idømt livsvarig Fængselsstraf, gaar hans Formue i Arv som efter død Mand.

Af *Bangs* Udviklinger om de tilgrænsende Forbrydelser

kan nævnes den Sondring, han vilde gøre indenfor Ran, nemlig eftersom Gerningen var foretaget for Vindings Skyld, i hvilket Fald Tyvsstraf maatte anvendes, eller af Hævn-gerrighed, Overmod eller af anden Aarsag. I saa Fald kunde der under en privat Sag idømmes Rasphus i nogen Tid eller Pengemulkt foruden Erstatning. Den lave Tre-marksstraf efter Loven mener han skyldes, at Ran begaas af Folk, som just ikke er af det ringeste Slags, men af dem, som er overmodige og foragter baade Loven og dem, de har med at gøre, hvorimod Tyveri gerne begaas af de ringeste og fattigste Folk, der, naar de ikke kan korrige-res, hensættes til bestandig Arbejde og Føde. Deres prin-cipium agendi er Fattigdom og Vindesyge og Dovenskab og gammelt igroet Skarnaglighed. For den, der begaar Ran, synes Overmod, overdrevne Tanker om sit Formaende og Vælde og Foragt for den, han har med at gøre, at være Sjælen i hans Gerning. *Bang* anvender Strafferammer og afviser ikke Brugen af Pengebod. At flytte Skelsten vil han anse med Betaling af det 10-dobbelte af den opnaaede Fordel og lige saa meget til Sognets fattige, subsidiært med Arbejde i Jern i 1—3 Aar, og at udgive det af anden Mand forfalskede Dokument første Gang med tredobbelt Erstat-ning. Den, der har ladet sit Skib eller Gods assurere og lader samme forkomme Assurandørerne til Skade, skal betale Assurandørerne den forsikrede Summa 10-dobbelt. 2. Gang ifalder han samme Betalingspligt og desuden Ar-bejde i Jern sin Livstid. En meget rummelig udfyldende Strafferegulering var følgende: »Dersom nogen paa anden under-fundig og utilladelig Maade end de her opregnede tilvender sig anden Mands Gods uden Vederlag og derfor tiltales af den forurettede, skal han idømmes, foruden Erstatning, Pengemulkt eller Tugthus 1 eller flere Aar, ja, vel paa Livstid, eftersom Gerningen er til, eller Gerningsmandens foregaaende Liv og Levned lader haabe Fodbedring.«

Colbjørnsen udvikler, at Hovedhensigten af al Straf er den almindelige Sikkerhed. Dens Art og Grad maa derfor

bestemmes efter den større eller mindre Usikkerhed, som den forøvede Misgerning har foraarsaget. I Betragtning kommer med Hensyn til Gerningen selv Størrelsen af Skaden eller det Onde, der er sket og oftere kunde befrygtes, den større eller mindre Lejlighed, der haves til at begaa Misgerningen, og Vanskeligheden af at hindre den. Med Hensyn til Gerningsmanden kommer i Betragtning hans Tænkemaade, eftersom den er mere eller mindre fordærvet, og i hvilket Forhold Forestillingen af enten et større eller et mindre Onde som Straf kan agtes tilstrækkeligt til at holde ham fra Misgerninger. Det førstnævnte Forhold har Betydning, forsaavidt der ved Eksemplet skal virkes Skræk, det sidstnævnte har nærmest Hensigt til Forbedring. Han paapeger retshistorisk, at D. L. ved for Ran og Hærværk at beholde de ældre Bøder af 3 og 40 Mark, der var Udtryk for Hærværks grovere Karakter, gjorde Ran til den haardest straffede, fordi Tremarksstraffen i Loven var infamerende. Overfor *Nørregaard*, der tog lemfældig paa Falskforbrydelsen, bemærker han: »Saa lidet hyppig, som jeg vilde, at Livsstraffen herefter bliver, kunde jeg dog aldrig tilraade at forandre den i Lovens 6-18-2 for falsk Mønt fastsatte Livsstraf, som Fdg. af 8. Marts 1737 har udvidet til dem, der gør falske Banksedler. Falskneren, som efter skriver andres Hænder eller eftertrykker deres Signeter til Breve eller Haandskrifter, der lyder paa Penge eller Penges Værd, eller som vidende betjener sig af saadanne falske Dokumenter, bør anses om ej til Straf paa Livet dog til den, som dernæst er den forskyldte, nemlig Kag, Brændemærke og Arbejde i Livstid, paa det at en saadan Misdæder kan betages alt Haab om igen at bekomme sin Frihed, og om han skulde faa Lejlighed til at undvige, da bære det Skændselspræg, som maa gøre ham alle Vegne kendelig.«

Rested fandt gennemgaaende *Nørregaards* Straffeforslag altfor haarde og manglende Individualisering, og *Fridsch* ytrede i Tilslutning dertil: »Det er vistnok en Sandhed,

at den Lov, som overlader mindst til Dommerens Arbitrium, har et betydeligt Fortrin, men naar dette Fortrin ikke kan erholdes, uden at Billigheden lider derunder, saa er det for dyrt købt.«

Alt ialt maa det siges, at Kommissionsmedlemmernes Mening om den rette Ordning indenfor det tilgrænsende Omraade var ret forskellige, og det samme gjaldt deres Interesse for at fordybe sig deri.

Hvad nu Tyveri angaar, saa var den bestaaende Lovgivnings Straffe som alt bemærket bygget paa Sondring efter en Værdi af det bortstjaalne paa 20 Lod Sølv. Det ringe Tyveri blev efter D. L. først ved 4. Dom anset med Frihedsstraf, nemlig livsvarigt Arbejde i Jern, men ellers med Legemsstraf, nemlig 1. Gang at miste sin Hud, 2. Gang at miste sin Hud paa Kagen og brændes paa sin Ryg, 3. Gang at stryges til Kagen og brændes paa sin Pande, hvilke to Legemsstraffe ligeledes foruden Frihedsstraffen anvendtes 4. Gang. For stort Tyveri var paa lignende Maade Frihedsstraffen, livsvarigt Arbejde i Jern; forbeholdt det gentagne store Tyveri. Kagstrygning og Brændemærke paa Panden var iøvrigt de Legemsstraffe, der altid anvendtes ved stort Tyveri. For at stjele efterat være brudt ud af Jern og Fængsel straffedes med Galgen. Hertil kom i alle Tilfælde Tvigældspigten overfor Bestjaalne og Boslods Forbrydelse overfor det offentlige. Fdg. 27. April 1771 havde gjort to Forandringer heri, dels at den ældre Tyverilovgivnings Straf af Kagstrygning og Brændemærke skulde omdannes til Kagstrygning og livsvarigt Arbejde i Jern, hvilket altsaa ramte Lovens Straffe for ringe Tyveri 3. Gang begaaet og stort Tyveri 1. Gang begaaet, dels at ældre Livsstraf skulde omdannes til Straf af Kagstrygning, Brændemærke paa Panden og livsvarigt Arbejde i Jern, hvilket altsaa herefter var »højeste Tyvsstraf.« Da Fdg. 20. Februar 1789 knytter sin Straf for ikke-simpelt Tyveri til dette Begreb, kan Fortegnelsen over de heraf omfattede Tilfælde med det samme meddeles. Her-

under faldt: Tyveri af Hest, Hoppe, Stud eller Ko paa Marken, jfr. Fdg. 4. Marts 1690, Afskæring af Haarene af Manke og Rumpe af Heste, jfr. Fdg. 26. Okt. 1742, Indbrud i Hus om Natten, jfr. Fdg. 4. Marts 1690, Tyveri fra Skibbrudne over 50 Lod Sølv's Værdi, jfr. Fdg. 21. Marts 1705, Skippers og Styrmands tyvagtige eller underfundige Forkommen eller Tilvenden af Skib eller Gods, jfr. Fdg. 5. Februar 1751, Tyveri fra kongelige Slotte, i Herskabernes Gemakker og — af Værdi over 10 Rdl. — ogsaa andetsteds, jfr. Fdg. 6. Aug. 1762, og Tyveri i Kirke af Kirkens Ting, jfr. Fdg. 8. Okt. 1725. Hvis man som *Ørsted*, anf. V. S. 153, læser Henvisningen til »højeste Tyvsstraf« saaledes, at den skal omfatte »Tyverier, som forend 27. April 1771 blev belagt med Dødsstraf og siden med Brændemærke«, kan der af Opregningen udgaa Tyveri af Hestehaar¹⁾ og fra Slot udenfor Herskabernes Gemakker, hvorfor der aldrig havde været sat Livsstraf, men den anførte Tilføjelse forekommer uhjemlet og har ingen Støtte i Forarbejderne, se nedenfor om *Chr. Colbjørnsens* Omredaktion af Indstillingen.

Efter Kommissoriets Ordlyd laa det i Luften, at Forskellen mellem ringe og stort Tyveri samt Forbrydelse af Hovedlod maatte bringes til Ophør, og at der i det hele maatte gives Formildelser. Om de to nævnte Ændringer ligesom om Bortfald af Tvigældspigten var der heller ingen Meningsforskel. Som nys bemærket havde Fdg. 27. April 1771 trængt Brugen af Brændemærke en Del tilbage; var der ikke nu Stemning for helt at aflægge denne haardhændede Foranstaltning? *Bang* og *Fridsch* er stærkt inde derpaa. *Bang* skriver: »Jeg tilstaar vel, at der kan være nogen Aarsag til at mærke et saadant Menneske (Livsfan-

¹⁾ Det maatte ganske vist forekomme tiltalende, at dette uforholdsmæssig strængt behandlede Forhold ved Fdg. 20. Febr. 1789 var overgaaet i de simple Tyveriers Række. Forsaavidt det ikke blev begaaet paa Marken, var Straffen endog strængere, end om hele Hesten blev stjaalet.

gen), at om han kommer paa fri Fod, han da kan kendes fra alle andre, og at enhver kan se, han er den, som man skal tage sig i Agt for, men jeg maa tillige tilstaa, at Naturen revolterer for mig ved at tænke paa at brænde et Menneske med et gloende Jern, saa længe Øjemærket deraf paa anden Maade kan opnaas, og dette mener jeg kan ske, naar det i Anordningen fastsættes og bestandig overholdes, at ingen Ansøgning maa ske fra saadan Person eller nogensteds fra forestilles om hans Løsladelse af hans Fængsel. Og om en saadan skulde undvige, da skal han, naar han igen antræffes, brændes paa Kinden, saa at alle og enhver ved første Øjekast kan se, hvem han er. Den fornemste Aarsag til denne min Mening om Tyvsstraffen er, at efter hvad jeg kender til den menneskelige Natur, saa gør haarde Straffe, at Folk bliver haarde, paastaaende og egensindige, lemfældig Straf derimod med Alvorlighed og Bestandighed gør, at de mere føler og sørger for deres eget Vel og Bekvemmelighed.« *Fridsch* udtalte sig saaledes: »Denne Straf forekommer mig altfor barbarisk, hvilket Hr. K. R. *Bang* ogsaa har erindret. Den synes at være en Levning af Nationens raaere Sæder og dermed forbundne haardere Tænkemaade. Med Tiden turde det vel endog anses som en Plet i nærværende Alders Lovarbejde, om denne Straf ikke blev afskaffet nu, da der er Lejlighed dertil. Undværlig mener jeg dog, at den er, thi naar Kagstrygning beholdes som en eksemplarisk Straf, saa vil den for Fremtiden gøre samme Indtryk paa Gemytterne som nu Brændemærke, da det uden Tvivl er en Sandhed, at de mildere Straffe, naar man ingen større kender, har samme Virkning til at afskrække som de haarde. Og er det alene for at gøre saadanne Misdædere kendelige, at Brændemærke skulde anses nødvendigt, da kan jeg ikke tvivle om, at der jo maa være lemfældigere Midler til at bevirke dette og maaske endnu sikrere end Brændemærke selv.« Han henstiller derefter at anvende Indtatoering i Panden af et Ord, som Tyv, Falskner eller Misdæder. Den heri liggende Indrømmelse af en

praktisk Trang til en Mærkning var vistnok egnet til at svække Virkningen af hans Protest, thi fremfor at prøve en ny Teknik paa dette Omraade vilde man sikkert lukke Øjet for det haarde i Brugen af det gloende Jern. Indstillingen omfattede da ogsaa tilsvarende Tilfælde til dem, som forefandtes, dog med Formildelse i Forhold til Forordningerne: 4. Gang simpelt (ringe) Tyveri og 2. Gang kvalificeret (stort) Tyveri. Overfor *Bang* bemærkede *Colbjørnsen*, at Brændemærket kun skulde anvendes, naar den undvegne begik nyt Tyveri.

Hvad angaar Kagstrygning (Delinkventen pisket offentlig bundet til en Pæl, Kagen), var den efter det anførte anvendt paa alle Tilfælde af Tyveri, dog at Straffen at miste sin Hud ved første Gangs ringe Tyveri, formentlig fuldbyrdedes inden lukte Døre. Indstillingen gik ud paa at ophæve denne Legemsstraf for 1. og 2. Gangs simpelt Tyveri, men iøvrigt beholde den, og dette gav ikke Anledning til videre Diskussion.

Den Strafart, som skulde erstatte de til Ophævelse foreslaaede Sanktioner af ældre Type, var Frihedsberøvelsen. Tillige kommer nu dennes nærmere Udmaaling ind i Straffelovgivningen, hvor den hidtil havde været saa godt som ukendt. Det er karakteristisk, at endnu *Norregaard* i sit Udkast har de faste Satser af Tugthus for 1. Gangs Tyveri af 2 Aar, for 2. Gangs af 6 Aar — hvis flere Tyverier samtidig skulde paadømmes med Tillæg af henholdsvis 1 og 2 Aar — og for senere Tyveri paa Livstid. *Bang* har den udførligste Udvikling af det nye Princip. Til Besvarelse af det Spørgsmaal, om Graderne i Tyveri er behørig sondret, fremhæver han, at Graderne maa bestemmes efter, om Tyveriet viser mere eller mindre Fordærvelse i Sæderne eller Farlighed eller Vanskelighed for Hæmning: »Nogle stjæler, fordi deres Nødtørft tvinger dem dertil; man saa i de haarde Aaringer 1770 og 1771 et større Antal Tyvsager ved Højesteret end i de enten foregaaende eller efterfølgende Aaringer. Disse Folk fortjener mere at hjælpes end at straffes.

Nogle stjæler af en unaturlig besynderlig Slags Fureur uden at tænke at berige sig derved. Disse henhører mere til det medicinske end til det lovgivende Fag.

Andre stjæler af Letsindighed, fordi dem forekommer en Ting, som de i det samme faar Lyst til. Andre stjæler Penge for at skaffe dem Forfrængelighed. Her begynder Sæderne at blive fordærvet og Straf til Forbedring at finde Sted. Forbedrer de sig ikke ved at have imodtaget denne Straf første og anden Gang, maa de anses som saa yderlig fordærvede i Sæderne, at ingen Forbedring mere for dem er at vente, og da først maa den endelige Straf finde Sted.

Nogle stjæler smaa Ting, fordi det stjaalne synes dem af ingen Værdi, men derimod vilde denne Gerning have gjort mere Indtryk paa dem, naar Tingen havde været af større Værdi. Her finder jeg i Sæderne Grund til den Forskel mellem stort og smaat eller ringe Tyveri. En stjæler en Ting af 2 Mk. Værdi, som han ikke havde stjaalet, naar samme Ting havde været af 10 Rdl. Værdi. Det er Naturen, som endnu ikke har tabt sin Uskyldighed. En Tjenestepige stjæler fra sin Frue et Stykke Flor eller Baand for at pynte sig eller en Rigsdalers Penge til Stads. Den samme havde ikke taget enten en hel Klædning eller 100 Rdl., om hun end havde haft Lejlighed dertil. Ikke altid per reflexionem kommer denne Forskel men per instinctum; det sanselige hos Almuen oplødes ikke altid til det intellektuelle.

Nogle stjæler, fordi Lejligheden indbyder dem til at stjæle. Andre skaber sig selv og søger Lejlighed dertil. For disse sidste har den Forskel mellem stort og ringe Tyveri ingen Sted, thi den, som søger Lejlighed at stjæle, tager lige saa vel det store som det smaa og beviser ingen Forskel i Moraliteten.

For den største Del er Tyveri en Følge af en doven, ussel og uordentlig Levemaade, at Folk, som ej gider arbejdet, ikke gider indskrænket deres Levemaade efter de-

res nødtørftige Indkomme ja vel og ved en lang Vane har gjort sig det umuligt at holde sig inden sine Skranker, men søger Lejlighed at gribe til andres Gods for at bøde paa deres som oftest selvgjorte Mangel. Derfor mener jeg, at vita anteacta oplyser bedst Gerningsmandens Natur.«

Ligesom den større eller mindre Fordærvelse i Sæderne begrundes Søndringer indenfor Tyveri, begrundes dette ved Hensynet til Vanskeligheden ved at hindre Tyveriet og den dermed forbundne særdeles Skade og Fare. Dette finder Anvendelse paa følgende:

Hustyveri: Tyveri af en Mands Tjenestefolk i hans eget Hus og Værelser. »Det er meget vanskeligt at hævne og endnu mere vanskeligt at opdage og har endvidere det onde i Følge med sig, at uskyldige Folk derved mistænkes og Uenighed overalt i Huset foraarsages. Det er desuden i den Henseende graverende, at den, som begaar det, har i sin Tjeneste sin nødtørftige Underholdning, saa Gerningen begaas enten af igroet Skarnagtighed eller af Liderlighed og aldeles ikke af nogen Slags Nødtørft. Saaledes bliver dette Slags Folk af to Aarsager kvalificeret, hvorfor og adskillige Nationer har straffet dette Slags Tyveri endog af meget ringe Værdi med Døden. Dette Slags Tyveri bliver endmere kvalificeret, naar en Domestik opbrækker enten Dør eller andre Gemmer i Huset, fremfor naar han tager af Husets Ting, som ikke er under Bevaring.«

Indbrud i Hus for at stjæle hvad enten fuldbyrdet eller ej¹⁾. »Gerningsmændene vil befrygtelig med Magt søge at iværksætte deres Forehavende om de finder Modstand. Saadan Gerning sætter forud en gammel igroet Fordærvelse i Sæderne, da den menneskelige Natur ikke med et forfalder til denne yderste Grad i Ondskab men saadant Forfald sker gradvis. Herhen hører og de, som med Dirker

¹⁾ Ørsted omtaler, anf. V. S. 186 med teoretisk Afstandtagen en Højesteretsdom, der med fuld Tyveristraf ramte en Mand, der var trængt ind i Hus for at stjæle men intet endnu havde taget.

og Tyvenøglers aabner andre Folks Gemmer«. I Tilslutning til den gældende Ret nævner *Bang* endvidere dem, som stjæler i de kongelige Gemakker, naar Herskabet selv er paa Slottet, hvilket markerer Nedsættelse af Agtelse for de højeste Personer og en Forvovenhed uden Skranke, dem som stjæler Kreaturer paa Marken (de kan kun vogtes af Loven), Tyveri paa de kongelige Mynter eller paa Kongsberg Sølvværk, Skipper og Skibsfolk som stjæler fra den underhavende Ladning og dem, der stjæler fra skibbrudnen Mand.

Ud fra sit Forbedringssynspunkt gjorde *Bang* sig endvidere til Talsmand for, at Straffen i et vist Omfang burde dikteres af Øvrigheden og ikke ved offentlig Rettergang for at undgaa Prostitution for den, der har forset sig. Er Tyveriet derimod af den Slags, at det udelukker alt Haab om Forbedring, skal Straffen være endelig, og der bør idømmes evig Arbejde. Thi den som er skadelig i Friheds Stand, maa miste sin Frihed og gøre Gavn i Ufrihed. Det vil komme an paa at være heldig i at træffe, hvilke der skal være under den forbedrende og hvilke under den endelige Straf. Hans i saa Henseende formulerede Udkast gaar ud paa, at Tyveri forfølges for Øvrigheden (Magistrat, Byfoged, Stift- eller Amtmand), der anstiller Afhøringer uden Aktors og Defensors Beskikkelse. Naar Tyveriet og dets Værdi tilstaa, paalægges det den skyldige ved upaa-ankelig Kendelse at tilbagelevere eller betale Værdien af det stjaalne, og han indsættes til Forbedring. Kan Erstatningen ikke udredes, idømmes et Aars længere Tugthusstraf. Vil den beskyldte ej tilstaa Tyveriet eller dets Værdi, da beskikkes Aktor og Defensor til lovlige Bevisers Erhvervelse, og Kosterne vurderes paa lovlig Maade, hvilke Forretninger da indgives til Øvrigheden, som i Fald Vedkommende befindes skyldig, dømmer ham for denne sin Modvillighed 1 à 2 Aar længere i Tugthuset end ellers vilde være dømt.

Colbjørnsen udtalte sig imod dette sidste Forslag. Det

drejede sig om kriminelle Forhold, og Paakendelsen vilde ligge ganske udenfor Øvrighedens Forretninger. »Den vilde betage disse den til deres Embeders egentlige Forretninger fornødne Tid, især naar de ogsaa skulde forhøre saavel den anklagede som Vidner. Ligesom den anklagede, især naar han var arresteret, ej uden Besværlighed og Bekostning kunde tilbagelægge en ofte lang Vej hen til vedkommende Stift- eller Amtmand, vilde det være til Krænkelser for Vidnernes Rettighed til at møde indenfor deres Værneting, naar de skulde nodes til at gøre en lang Rejse for at aflægge Vidnesbyrd i en Tyvs Sag. Vil man derimod, at saavel den paagældende som Vidnerne skal forhøres ved deres Værneting og Akterne derefter sendes Øvrigheden til Paakendelse, blev Processen mere og ej mindre vidtløftig, og det, som anføres til Gunst for denne nye Rettergangsmaade, nemlig at den skyldige ej ved Sagens offentlige Behandling for Retten skulde, som det hedder, prostitueres, opnaaedes dog ej, naar saavel denne som Vidnerne skal afhøres. Det skulde derfor efter mine Tanker være bedre, naar man i Rettergangsmaaden vil gøre Forandring, at de mindre Grader af Tyveri som Politisager bliver afhandlede og paakendt.«

Bang erkendte, at der var Vanskeligheder ved at gaa den af ham tænkte Vej, men hævdede, at man i det mindste tilforn i København havde brugt, at Tjenestefolk og andre unge Mennesker ved Politikamret blev dømt til nogle Aars Tugthus men undgik Rettergang som Tyve. Formentlig sigtes til Instruktion for Politimesteren i København af 24. Marts 1741 § 4, hvorefter ringe Tyveri ved hans Kendelse kunde straffes med Fængsel paa Vand og Brød, Spanskkappe, Gabestok, Spindehuset eller anden vilkaarlig Straf, naar den skyldige ikke før var funden skyldig i sliig Forseelse, og naar det ønskedes baade af Klageren og den skyldige. Herved fremhævedes, at den skyldige undgik Tyvs- og uærlig Dom, naar der saaledes ikke forholdtes strikte efter Loven. Denne Ordning, der

bl. a. ikke kendte Aktor og Defensor, ophævedes ved Reskr. 30. Juli 1751.

Forslaget om Politisags Behandling mødte paa sin Side Modsigelse hos *Rested*, der ytrede: »For Politisager i Almindelighed er jeg meget bange. Naar alle anklagede var uskyldige og alle Politimestre var, som de burde være, var der intet at befrygte og den modus procedendi var næsten den bedste i alle Slags Sager. Men Erfarenhed har vist det modsatte. Nogle Formaliteter bør der være, som kan lægge Baand paa en Dommer, der ellers let kan forledes til at handle efter Passioner.« Intet af Forslagene fandt da Tilslutning.

Det samme blev Tilfældet med *Colbjørnsens* nedennævnte Forslag om lempet Straf eller Straffrihed i visse Tilfælde ud fra tilsvarende humane Betragtninger. Som § 9 foreslog han: »For Ting af saare ringe Værdi især Fødevarers Borttagelse, kan Forseelsen afsones med Fængsel paa Vand og Brød fra 1 til 4 Uger.« Anden Gang og senere skulde Straffen være som 1. og 2. Gangs simpelt Tyveri. Som § 10 foreslog han: »Skulde i noget Tilfælde et ganske ringe Tyveri befindes at være begaaet i sand ynkelig og uforskyldt Nød og blot til at opholde Livet, bør ved Sagens Paakendelse Naturens Lov, som Grunden til alle borgerlige, ej fraviges.« *Fridsch* sluttede sig til denne §, selv om Tilfældet var sjældent. Stilliende at forbigaa det i Tillid til Dommerens Billighed var at sætte ham, som er Lovens Tjener, i Lovens Sted. *Rested* bemærkede derimod, at det ej bør supponeres, at nogen er nødt til at stjæle til Livets Ophold.

Som Udmaalingsgrunde anførte Kommissionen i sit Udkast: Alder, Opdragelse, nærværende Stand og Forfatning, foregaaende Levned, samt om Gerningsmanden under samme Sag befindes skyldig i flere Tyverier, Gerningens Anledning og Bevæggrund, forsaavidt samme har kunnet spores, endelig vel og Tingens Værdi, især med Hensyn til den forurettede. De kvalificerende Momenter opstillede

Colbjørnsen med Hensyn til 1) Gerningsmanden, hvis Tyveri oftere er begaaet, 2) den fornærmede, hvis der skyldes ham særdeles Troskab som Herskab, eller han er persona miserabilis som skibbruddet, 3) Stedet, naar dette bør være særlig betrygget: de kongelige Gemakker, Monterne, Sølvværket, Kirkerne, Marken med Kvæg, 4) Maaden, naar det er særdeles farligt for den almindelige Sikkerhed: Indbrud etc. Idet den gamle Værdisondring mellem ringe og stort Tyveri blev afløst af en Sondring mellem simpelt og kvalificeret eller grovt, foreslog man at opretholde Lovgivningens Begrebsbestemmelse af dette sidste, betegnet som Tyveri, der efter Anordningerne hidindtil skulde straffes 1. Gang med Kag, Brændemærke og Livstidsfængsel, og indstillede, at Straffen først anden Gang fik denne Størrelse, men første Gang var uden Brændemærke.

Skønt Opgaven ikke blot var at stille Forslag om Tyveriers Straf, men ogsaa om deres Beskaffenhed, følte Kommissionen sig ikke opfordret til at foreslaa nye eller anderledes udarbejdede Regler om, hvad der skulde anses for grovt Tyveri og ligesaa lidt til at definere simpelt Tyveri. *Nørregaard* havde dog i sit Udkast anvendt 5 Artikler paa forskellige Regler om, hvornaar Tyveri foreligger, saasom ved Tjenestefolks Tilegnelser, fra Dødsboer, allerede ved Besiddelsestagningen og baade af Hovedmand og Medhjælper. Der burde, som han udtalte, herske Tydelighed i en Lov, der skrives saavel for Bonden som for Filosofen, men Indstillingen gik ikke ind herpaa. De Rammer, der foresloges for simpelt Tyveri, var første Gang Tugthus fra 2 Maaneder til 2 Aar, anden Gang Rasphus eller Fæstningsarbejde og for Kvinder Tugthus fra 3 til 5 Aar, derefter skulde Straffen være livsvarig.

I Loven (D. L.) forelaa der som omtalt en Række Handlinger, der uden at have Tyveris Egenskaber, var sat i Klasse med denne Forbrydelse. De om Gerningsmanden brugte Udtryk var forskellige; snart hed det, at han straffes som for andet Tyveri, eller som om han havde stjaa-

let Tingen, snart at han blev Tyv. Som *Ørsted* oplyser, anf. V. § 90 ff, var Fortolkningen af disse Lovsteder i høj Grad omtvistet. Hans eget Standpunkt var at følge Ordene, saaledes med Hensyn til 5-9-2 om undladt Oplysning af Hittegods, hvor Ordene »bliver han Tyv derfor« er meget bestemte, men dog af Praxis fortolkedes mildere, hvad *Ørsted* som Assessor i Højesteret selv erfarede (»Ørsted som Dommer«, 1928, S. 138). Der viste sig ingen Tilbøjelighed indenfor Kommissionen til særlig at gaa disse Forhold igennem og fastslaa, om de indirekte skulde berøres af den nye Lovgivning.

Colbjørnsen foreslog følgende: »Stjæler nogen, som er over 10 og under 15 Aar, straffes han første Gang med Ris paa Kroppen, anden Gang efter § 4«, d. e. som for 1. Gang begaaet simpelt Tyveri. Der var Enighed om at sætte Grænsen ved det 15. Aar i Lighed med D. L. 1-24-9, men nogen Diskussion om Eksekutionsmaaden. *Bang* fandt en Eksekution af Bysvendene »højest fornærmelig baade for Barnet og dets Slægt«, og *Rested* foreslog Revselsen tildelt af Forældre eller Værger og Frænder efter Øvrighedens nærmere Foranstaltning. *Fridsch* ønskede ogsaa principielt Børnestraffen overladt til Forældre og Værge i Fogdens Nærværelse og Opsyn: »I en saa ung Alder kan et Fejltrin let begaaes, og Haabet om Forbedring er ogsaa da størst. Efterlader Skammen for dybt et Indtryk, bliver den hele Levetid ulykkelig og som oftest lastefuld.« Indstillingen skete med den af *Colbjørnsen* foreslaaede Formulering.

Et særligt Problem for Kommissionen var Spørgsmaalet om Tyvens Tab af Æren. Blandt *Norregards* Principer var som foran anført, at Æren kun burde tabes ved Livstidsstraffen, men af Forsigtighedshensyn — for ikke at svække den præventive Virkning — vilde han kun udtale det indirekte. Kommissionen delte sig paa dette Punkt, idet dens ene Halvdel indstillede ved Straffen for 3. Gangs simpelt Tyveri, der foresloges som Kag og Livstidsfængsel, at tilføje »Ærens Fortabelse«, hvori modsætningsvis skulde

ligge, at Æren ikke tabtes allerede ved første og anden Straf. At der maatte en særlig Hjemmel til, gik man ud fra med Henvisning til D. L. 1—13—19, 6—21—2 og Analogien af 6—15—1. Det var *Colbjørnsen, Fridsch* og *Nørregaard*, der ønskede Bortfald af Ærens Tab, medens *Osten, Bang* og *Rested* holdt paa det modsatte. Grundene for og imod fremsattes i Indberetningen. Det anførtes, at Ærens Tab gjorde en Mand aldeles uskikket til at leve i Frihed, alle lovlige Næringer lukkedes for ham, da han var almindelig foragtet, ingen vilde have med ham at gøre, han blev til Byrde for andre og fristedes til ny Forbrydelse. Næst Livsstraf var Ærens Forlis den højeste Straf, og den var ikke forbedrende. Drab, Aflug og Saar havde ikke denne Virkning, skønt den almindelige Sikkerhed dog fornærmedes mere ved den end ved Tyveri. Hverken jus romanum, constitutio crim. Carol. eller nogen bekendt europæisk Lov straffer simpelt Tyveri med Infami, og Krigsartiklerne havde kun denne Virkning ved gentagne og grove Tyverier. Forskellen syntes da upassende baade i og for sig og i Betragtning af den militære Stands Hæder. Fra den anden Side fremhævedes, at Tyveri var en nedrig Gerning, at den Tanke revolterede, at en Tyv skulde agtes for en ærlig Mand, og da Opinionen næppe lod sig forandre ved en Lov, vilde den være forgæves. Hvorledes Krigsartiklerne skulde forstaas, kunde være tvivlsomt, men noget andet var, at man tog den for Tyveri straffede Soldat eller Matros tilbage i Tjenesten »for ikke at tabe en smuk Karl«. Det kunde gerne være, at de andre Lovgivninger ikke noterede Tyvsstraf som uærlig, og det var maaske rettest, at den hverken blev noteret som ærlig eller uærlig, men man fandt Emnet liggende udenfor Kommissionens Hverv.

Det, man her fra Forslagsstillernes Side var inde paa, var jo sociale Betragtninger over Tyveriforbrydelsens Aarsager og om Muligheden for at bekæmpe den ved at borttage eller afværge disse Aarsager; tilsvarende Betragtninger

havde ligget til Grund for *Colbjørnsens* og *Bangs* foran omtalte processuelle Forslag.

Nørregaard og *Bang* tog Ordet for, at Formue, tilhørende en paa Livstid frihedsberøvet Mand, burde falde i Arv som efter død Mand. *Rested* var herimod, og ved Indstillingen henstillede man, om der ikke burde udgaa en særskilt Anordning om, hvorledes der skulde forholdes med de til offentligt Arbejde dømtes Formue. Om Arv, der tilfalder dem, fandtes Pl. 15. Januar 1768, der gik i modsat Retning.

Kommissionens Arbejde var dermed endt. Det bar Vidne om varm Interesse for en human Reform af den strænge Tyverilovgivning og tillige om Kritik og Forsigtighed. Hos Generalprokurøren og Kancelliet fik Udkastet formelt og reelt en betydningsfuld Bearbejdelse.

Chr. Colbjørnsen tilføjede i Indledningen Bemærkning om, at de skyldige ikke kan vente sig Benaaning for de nu i et billigt og passende Forhold til Misgerningens forskellige Grader fastsatte Straffe, og i Fdg.s Slutning gentages dette. Tillige siges, at Hensigten er at virke til Forbedring, hvorimod Henviisning til Fdg. 27. April 1771 udgik. Ophævelsen af Tvigæld og Boslods Fortabelse flyttedes fra § 1 til Fdg.s Slutning, da enhver Straffelov saa vidt mulig bør skjule Formildelserne for ikke at virke fristende.

§§ 1—3 om simpelt Tyveri 1., 2. og 3. Gang begaaet blev i alt væsentligt som indstillet paa det nær, at Forslaget om i det sidstnævnte Tilfælde at tilføje »Ærens Fortabelse« forkastedes med den Motivering, at Tilføjelsen var overflødig, da Fortabelsen var en Virkning af Kagstrygningen, en vistnok utvivlsom Sætning. At Tilføjelsen var tænkt som Støtte for en Tilkendegivelse vedrørende 1. og 2. Gang idømt Straf, ses ikke at være bemærket.

Udkastet havde en § om simpelt Tyveri begaaet oftere end 3. Gang og en § om grove og kvalificerede Tyverier 1. og 2. Gang begaaet. Disse omskrevet saaledes, at den førstnævnte §, der foreskrev højeste Tyvsstraf, udgik og

en § kom til at omhandle alene »Tyverier for hvilke vore forrige Love og Anordninger fastsætter højeste Tyvsstraf«. Straffen herfor blev som indstillet Kagstrygning og Livstidsfængsel. En paafølgende § satte Straffen — den nysnævnte samt Brændemærke — for ethvert Tyveri senere end et 3. Gangs simpelt Tyveri eller et med højeste Tyvsstraf anset. For de sidstnævnte savnes en adjektivisk Betegnelse. *Colbjørnsen* forkastede Ordet kvalificeret som uforstaaeligt for den ukyndige, men uden at bruge et andet Udtryk. Indstillingen havde talt om »grove og kvalificerede Tyverier, som efter vore forrige Anordninger hidindtil har skullet første Gang straffes med Kagen, Brændemærke og Fæstnings eller Spindehus Arbejde Livstid«. Nogen Hentydning til den endnu tidligere for disse anvendte Livsstraf findes ikke heri, og Identiteten i Indstillingen og i Generalprokurørens Forslag er utvivlsom. For at gøre »Lovgivningen mere forstaaelig for dem, der kunde være fristede til at øve saadanne Misgerninger«, anførte Generalprokurøren de mest almindelige Tilfælde. I dette, at højeste Tyvsstraf indtraadte for et simpelt Tyveri, begaaet efter et kvalificeret, maa der erkendes at ligge en Skærpelse, men en rationel, thi her var i Virkeligheden et Hul i Indstillingen, der kun talte om gentaget kvalificeret Tyveri.

Reglen om Børns Tyveri fik Tilføjelsen om, at Straffen tildeles »ved Slutteren under Fogdens Opsigt«. Born, som stjæler, bemærker *Colbjørnsen* bl. a., har i Almindelighed slette Forældre, der maaske ej vil straffe.

Som ny Bestemmelse tilføjedes § 7 om Straf for Tyvsmedvidere og Hælere, som ej har været med i Gerningen selv, nemlig 1. Gang Tugthus fra 1 Maaned til 1 Aar, det dobbelte 2. Gang og derefter Fæstnings- eller Tugthusarbejde paa Livstid. Det bemærkedes, at der herskede Tvivl om Bedømmelsen af Hælere; de var i senere Tid idømt vilkaarlig Straf af offentligt Arbejde i kort Tid.

Ved Initiativ af Kancelliet, uden at Generalprokurøren skriftlig har erklæret sig herover, gjordes i Udmaalings-

reglerne Tilføjjelsen »eller han har bestjaalet den, hos hvilken han tjener«, og Bestemmelsen om Kagstrygning ved 3. Gangs simpelt Tyveri blev strøget. Det sidste var altsaa en yderligere Formildelse, men Springet mellem 3. og 4. Straffedom for simpelt Tyveri blev noget større.

Havde *Colbjørnsens* Strygning af »Ærens Fortabelse« i § 3 fjernet Basis for en Modsætningsslutning til de mildere straffede Tilfælde, medførte Bortfaldet af »Kagstrygning«, at der ikke længere for de her omhandlede Tyverier var en speciel Basis for Æreløshed. Det maatte da i saa Henseende forblive ved det gamle, og *Ørsted*, anf. V. S. 268, bekræfter, at ethvert Tyveri dengang syntes at være betragtet som en æreløs Gerning. Konstateret ved Dom medførte den altsaa det juridiske Ærestab, der navnlig anfægtede Vedkommendes Stilling i almindelig Rettergang. Men dette ændredes meget snart efter. Pl. 15. Januar 1790 bestemte, at de ærlige Fanger i Børnehuset paa Christianshavn skulde overgaa til Københavns Forbedringshus, og at hertil hørte de for første og anden Gangs simpelt Tyveri paa visse Aar hændte Fanger. At der ikke kunde sluttes til en anden Ordning for de livsvarigt dømte, viste Fdg. 3. Juni 1796 § 37, men Legemsstraffen øvede stadig sin infamerende Virkning.

Om Forordningens historiske Virkning udtaler *Ørsted*, anf. V. S. 388, at den, da den udkom, »blev optaget med det mest levende Bifald som en ædel Frugt af den menneskekærlige Strafferets Grundsætninger, der paa den Tid begyndte at bane sig Vejen fra de filosoferendes Skrifter til adskillige af de europæiske Staters kriminelle Love. Senere har den almindelige Tænkemaade angaaende denne Genstand taget en anden Vending. Nu er Tonen i Almindelighed at besvære sig over den formildede Tyvslovgivning som Kilden til de mange og grove Tyverier der, efter hvad man forudsætter, nu skal gaa i Svang fremfor i gamle Dage.« Disse Tendenser tager *Ørsted* kraftig Afstand fra, men de maaler det fortjenstfulde ved det Reformværk,

som var kommet i Stand i samme Periode som de berømmelige Landbolove, og som blev staaende til Fdg. af 11. April 1840.

Som bemærket havde *Rested* efter Henstilling af *Osten*, der i det hele var initiativrig i sin Stilling som Justitiarius, forfattet Udkast til en Fdg. om Delinkventsagers Udførelse. I 74 §§ behandler dette Paagribelse og Arrest, Tilvejebringelse af Oplysninger, Delinkventsagernes videre Forløb, Indstævning til højere Ret, Eksekutionen og Omkostningerne. En ny og almindelig Anordning fændtes nødvendig, da Erfaring viste, at Øvrigheder, Fogder og Dommere ofte handlede mod de gældende Regler, meget af Uvidenhed. Nogle nye Forslag deri skal nævnes. Da Øvrigheden i Provinserne ansaa sig uberettiget til at hæve nogen Arrest og Aklion, førend der var gaaet Dom i Sagen, foresloges det, at Øvrigheden paa Fogdens Forestilling skulde være berettiget til at fritage den for Arrest, hvis Uskyldighed under Forhøret var blevet oplyst. Det foreslaas, at Borgen af en bosat Mand kan modtages for Delinkventens Tilstedeblivelse, naar Forbrydelsen maa antages at kunne afsones med Frihedsberøvelse i 1 Aar, at Obduktionsforretninger i eventuelle Drabssager kan rekvireres direkte hos Stedets Fysikus eller nærmeste Kirurg af Fogden og ikke først gennem Stift- eller Amtmanden, og at naar alle eller nogle af de tiltalte er undet Arrest, Appel kan ske fra Underret direkte til Højesteret for at spare Tid og Bekostning. Endelig foreslaas Ligningen af Omkostningerne lagt paa hele Stiftamtet i alle Sager og ikke som i den bestaaende Ordning kun i de større, hvorved Misligheder opstod. Nogen øjeblikkelig Virkning fik dette Udkast ikke.